

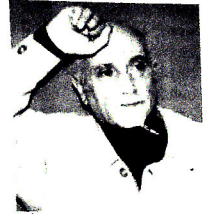

Ömrün üç məqamı - Flora, Afaq, Telman...

(“Duyğular” silsiləsindən)

Əvvəlcə başlıqda niyə Flora Kərimovanın adını birinci yazdığımı deyim. Çünki Flora hələ 16-17 yaşlarında mahnı, musiqi dünyamızda parlayanda onlar hələ uşaqlıq. Zaman keçdi, sonra Afaq Bəşir qızı, sonra Telman Adıgözəlov sənət kluarlarında boy göstərdilər. Özü də necə! Əlbəttə başqalarının da adını çəkə bilərdim, ancaq bu yazımı müqtədir, unudulmaz sənətkarımız Telman Adıgözəlovun ruhu xatirinə qələmə aldığıma görə əlavə vaxt aparmaq istəmirəm. Ona görə ki, Telmanın o cavan, o nakam ruhu qarşısında özümü günü-gündən daha çox borclu sayıram. Axı, o mənim gözlərim önündə sənət aləmində pərvəriş tapmış, rollar oynamış, obrazlar yaratmış, yurdun hər bölgəsinə məxsus dil, şivə, ifadə vasitələrini böyük ustahlıqla səhnədə təcəssüm etdirmişdi. Üstəlik də böyük qardaşı sanıb hər yerdə məni öymüş, ehtiram bəsləmiş, hər görüşümdə özünü əldən-dildən salmışdı. Bəs necə oldu ki, onlarla, yüzlərlə sənət adamı barəsində yazılar yazan sən İntiqam bu gözəl insanı, istedadlı aktyoru unudun, haqqında iki kəlmə xoş söz yazıb zamanında tirajlamadın? Bu sualı təkcə özüm-özümə yox, həm də başqaları tuşlayıb mənə və cavabında utanmaz-utanmaz demişəm ki, nə biləydim o bu tezliklə bizləri tərk edəcək? Elə yazmağa hazırlaşırıdım ki...

Bax belə. Heç bu yazımda da Telman haqqında bəzi teatrşünaslar misallı peşəkarcasına, akademik gelişmələrlə söz demək, sənətini irdələyib araşdırmaq fikrim yoxdur. Tərəfimdən gecikmiş cəhd olardı bu. Sadəcə Telmanla ilgili bir neçə xatirəm var ki, özümlə o dünyaya aparmaq istəmədim.

İntiqam Mehdizadə

İndi qayıdaq Flora Kərimova məqamına. O məndən dörd yaş böyükdür. Ancaq bu qız sənət dünyasında işıq saçanda mən də yeniyetmə idim, orta məktəbdə oxuyurdum. Səsi, avazı dövrünün tanıqlı müğənnilərindən seçilən Flora öz oxu tərzilə məni o qədər valeh eləmişdi ki, nə zamansa onun sənətkarlığı barədə ürək sözlərini bildirmək yollarını düşünürdüm. Sonda bu qərara gəldim ki, mən yazı-pozu adamı olmalıyam ki, ürəyimdəkiləri yetərincə açıqlaya bilim.

Beləcə gəlib oldum jurnalist. Və günlərin birində “Bir səsin xatirəsi” adlı məqaləmlə mətbuata ayaq açdım. Bu mənim peşəkar jurnalistikada ilk yazım oldu və ötən əsrin 70-ci illər mətbuatını göz önünə gətirsək, həmin yazım o dövrün oxucularının böyük marağına səbəb oldu. Çoxunun ürəyindən xəbər vermişdi...İllər ötəcək, mən Azərbaycan Dövlət Teleradio Verilişləri Komitəsində işə düzələcək, Flora xanımın bu məkanda vaxtaşırı görüşəcək, redaktoru olduğum radio verilişlərində onunla müsahibələr aparacaq. “525-ci qəzet”in səhifələrində “Floranın aktrisalığı”, “Ədalət”də “Marş irəli” adlı yazılar çap etdirəcəkdim. Və... bu yaxınlarda internet səhifələrində təsadüfən rastıma çıxan Flora xanımla Telman Adıgözəlovun birgə yaratdıqları unikal səhnəcik! Özümü bir də

onda danladım ki, illər öncə lentə alınmış bu məzəli duetə indiyənəcən niyə baxmamışam, heç olmazsa sağlığında Telmanı niyə təbrik etməmişəm. İki böyük sənətkarın əvəzsiz deyişmələri, füsunkar rəqsləri. Floranın nədənsə çox rejissorlarımızın diqqətindən yayınan bənzərsiz aktyorluq məharəti ("Mehman" filmi nəzərə almasaq), Telmanın hələm-hələm aktyorun yarada bilməyəcəyi üz cizgiləri, hərəkətləri...

Afaq Bəşir qızı. Yəni müqəddir sənətkar, əvəzsiz komediya ustası Bəşir Səfəroğlunun qızı. Atasının onun aktrisalıq məharətini görmədən dünyadan köçdüyündən daim yanib-yaxılan Afaq Bəşir qızı. Mən ilk dəfə onunla Lənkəran Dövlət Teatrında tanış olmuşdum. Teatr institutunu bitirəndə onun təyinatını oraya vermişdilər. Ana

radiomuzun incəsənət şöbəsinə Lənkərana ezam olunmuşdum. Çoxları ilə söhbətdən sonra növbə Afaqə yetişdi. Mikrofonu açıb onu sual yağışına tutdum. Məqsədim atasının aktyor dəst-xəttinə nə dərəcədə uyarlılığını üzə çıxarmaq idi. Yox ki, yox. Mən o vaxt Afaqda komiklikdən, satira, yumor yönündən əsər-əlamət görmədim. Əksinə, hardasa mənə elə gəldi ki, o, gələcəyin lirik-psixoloji, hətta dramatik-faciəvi obrazlarına daha çox meyl edəcək. Amma sən demə...

...Nəsibə Zeynalovanın gülüş məktəbi. Varmı belə bir məktəb? Var. Amma illərlə, on illərlə yaratdığı o məktəbin yeganə məzunu elə Nəsibə xanımın özü oldu. Çoxları can atdı o məktəbin yetirməsi olmağa. Amma sonuncu kursa gedib çatmadılar. Və birdən hardansa bu qız peyda oldu - Afaq Bəşir qızı. Çoxlarının ürəyi yerinə gəldi. Elə Nəsibə xanımın da. Allah, sənə şükür, - dedik, səhnəmiz Qaynanaşız, Züleyxasız qalmaqalaq bundan sonra. Doğrudur, Afaq Nəsibə xanımın məktəbinin davamçısı oldu, amma dayandığı yerdə dayanıb durmadı, tezliklə öz məktəbini yaratdı. "Evləri köndələn yar" teletamaşasında Darçınbəyim, "Bəxt üzüyü"ndə Söylü, "Yarımtat"da Ayka, "Bala başabəla"da Suğra, "Yaşıl əynəqli adam" da Zəhra...rollarıyla Afaq Azərbaycan komediya

janrında yeni bir axının başlanğıcını qoydu. Onun oyununda sağlam gülüş doğuran hər şey vardı. Başlıcası reallıq üstün idi, süni boyalardan qaçılır, şitlik yaxına buraxılmırdı.

...Budur, "Evləri köndələn yar"da Telmanın qəhrəmanı qaçaraq telefon köşkünə yaxınlaşır, harasa zəng etməlidir. Telefon dəstəyindənsə Afaqın bütün xırdalıqlarıyla yaratdığı Darçınbəyim asılıb. İlahi, bir neçə dəqiqə sürən bu epizodda iki sənətkarın o anlarda hərəkətləri, üz ifadələri necə təbii, necə də inandırıcıdır! Tamaşaçı Afaqın "bakılı" ləhcəsiylə kiminləsə uzun-uzadı laqırtı vurmasını, Telmanın əsəb içində o yan-bu yana var-gəl etməsinin uzandıqca uzanmasını arzulayır. Çünki həmin epizod iki sənətkarın ifası hesabına göründüyündən artıq söz deyir...

Və günlərin bir günü... Daha doğrusu, 2010-cu ilin apreliydi. Mən Azərbaycan Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində Mətbuat katibi işləyir, həm də bəzi fakültələrdə sənətim üzrə dərslər deyirəm. Səhər birinci mərtəbənin dəhlizində Telmanla rastlaşırım. Dərs dediyimiz auditoriyalara tələssək də, şirincə görüşürük. Birdən onunla bağlı çox-çox illər qabaq baş vermiş məzəli məqamı xatırlayıram. Deməli, Səməndər Rzayevdi, mənəm, bir də Telmanı, Azdramanın yanında taksi tutub Səməndərin bəllədiyi "Çayxana"ya getməyə hazırlaşırıq. Hamlet Xarızadə uzaqdan bizi görüb məsələdən hali olmaq, bəlkə də biza qoşulmaq üçün taksiyə yaxınlaşır. "Ə, hara belə?" Telman hər üçümüzün cibindən xəbərdar olduğu üçün başlayır məzələnməyə: "Deməli belədi, Hamlet müəllim. Burdan biz düz gedirik "vasmoya", orda bir nəfəri taksiyə alıb gedəcəyik Xırdalana, ordan da Sumqayıta. Səməndərə pul borcu olan bir nəfərin evinə getməliyik. Əgər o pulu ala bilsək, qayıdıb gələsiyik Beşmərtəbənin altındakı "Cız-bız"a". (Bu yerdə Şəki ləhcəsini də yaddan çıxarmır). "Ha indi biznən gedəssən?"

Hamlet baxıb-baxıb qayıtdı ki, yox, sizinki oldu Uzundərə, mənimsə tamaşam var, özü də tragediya. Sizə yaxşı yol!.. Bunları xatırladıb Telmandan soruşdum ki, yadına gəlir? Dedi yox. Ayrıldıq. Amma bir-iki addım atmışdım ki, səsi gəldi: "İntiqam müəllim!" Qanrıldım. Qaç-qaç gəlib mənə qucaqladı. Nədənsə gözləri dolmuşdu. Qayıtdı ki: "Sən mənə

haralara aparıb gətirdin, a məllim?! İndi yadıma düşdü həmin gün. Allah hər ikisinə rəhmət eləsin. Yaman kövrəldin mənə. İndi gəl gülüşün növləri barədə tələbələrə gap elə görüm, necə ələyəcəksən?!"

Həmin günün səhəriydi. Yenə həmin dəhlizin həmin nöqtəsində Afaq Bəşir qızıyla rastlaşdım. Köhnə dostlar sayağı görüşdük. Tövşüyüdü, səsi titrəyə-titrəyə qayıtdı ki: "Düzdür?" Dedim nə? Səsini bir az da qaldırıb soruşdu: "Düzdür?" Dedim özünə gəl ay qız, nəyi soruşursan? Dedi: "İndicə yolda eşitdim ki, Telman ölüb". Gülüb dedim ki, onu sənə deyən qələt ələyir, düşün elə bu vaxt, bu yerdə Telmanla görüşmüşəm. Afaq bir az toxtayan kimi oldu, sonra qayıtdı ki... "mənəim konturum yoxdur, telefonunu ver bir evlərinə zəng ələyim, ürəyimin rahat olsun". Telefonu verdim ona, nömrəni yığdı, səsindən bildi ki, danışan Telmanın oğludu. Xəbər aldı ki, "necəsən, oğlum, nə əcəb atanın telefonu səndədir?" Və... o səhnəni çəkən bir rejissor olaydı! Afaq nə günə düşdü, İlahi! Yox, bu onun oynadığı rol deyildi, öz obrazıydı, yaratmırdı, yaşayırdı, ağrısını çəkə-çəkə, yana-yana, hönkürə-hönkürə. Ovtmaq olmurdu onu. Yaxşı bilirdi ki, Azərbaycan sənət səmasından bir ulduz həmişəlik axıb getdi. Onun dostu, bənzərsiz tərəfmüqabili Telman bir də bu yerlərdə görünməyəcək.

Səhərin erkən çağı olduğu üçün ADMİU-nun müəllim heyətinin, tələbələrin də bu itgidən xəbərləri olmamışdı. Həmin gün Telmanın dərslər deyəcəyi qrupun tələbələri kədar içində sinif otağında əyləşib sevimli müəllimləri üçün əməlli-başlı yas saxladılar...

Bu yazımın axırına yaxın özüm-özümə daha bir sual ünvanlayıram: Telman Adıgözəlov xislətindəki aktyorluq məharətini bütün əlvanlığıyla göstərə bildimmi? Əminliklə deyirəm ki, yox. Vaxtilə bir televiziya verilişində Telmanın öz ata mülkünün eyvanında nə hala düşdüyünü görəndə bu qənaətimdə haqlı olduğuma bir daha inandım. O anlarda Telman bizim tanıdığımız şəhər, zarafatçı, parodist Telman deyildi. O, bizlərdən biriydi. Yəni aktyor yox, yalnız özüydü. Son dərcə qəmgin nəzərlərlə kimsəsiz evin daş-divarını süzür, məhəccəri sığallayır, eyvanın dirəklərini öpürdü. Bax, zamanında digər rejissorlarımız da həmin o Telmanı görməyi bacarmalı, tanınmış rejissor Ramiz Həsənoğludan ibarət götürüb Telmana onun gücünə, aktyor sərişəsinə, təkrarsız istedadına uyğun rollar verməliydilər... Bununçunsa istər televiziyaçılarımıza, istərsə də teatrlarımıza durmadan, dayanmadan istedadlı yazarlarımızın ssenariləri, dramaturji materialları, pyesləri daxil olmalı, onların səhifələrindəsə məxsusən Telman Adıgözəlovun yarada biləcəyi obrazlara yer ayrılmalıydı. Təkcə ona görə yox ki, ona tapşırılan rolların öhdəsindən bacarıqla gələn Telman adlı bir aktyor vardı. Həm də bu sırada Afaq Bəşir qızı, Flora Kərimova, təəssüf ki, səhəhətində yaranmış problemlər səbəbindən aktyorluğunu layiqincə davam etdirə bilməyən Tünzələ xanım (Toppuş bacı), Gəncə Dövlət Teatrında uzun illər fəaliyyət göstərmiş, saysız-hesabsız rollar oynamış, dillər əzbəri olan, iş yerini dəyişib Bakıya köçəndən sonra isə demək olar ki, gözəndən

könüldən uzaq düşən mərhum Əməkdar artist Telman Əliyev vardı. İ yerdə bir müğənni qızımızın da adını çəkmək yerinə düşər. Nə olsun teatr aktyoru deyil, Telmanla bir səhnəni bölüşməyib, məşəqqətli həyatı həsr elədiyi, könül verdiyi ifaçılıq sənətinə nə deyəsən. Balaca boy çoxlarına qərribə görünən oğlansayağı libası, sakitcə dayanıb şaqra məlahətli səsiylə ərşi-ələya hay salan, oxuduğu mahnıların İbrahi Tatlısəse "Allah! Allah!" dedizdirən, ən çox da ölməz "Tut ağac mahnısıyla minlərlə sənət sevdalısının, Telmanın özünün də ruhur oxşayan, axır vaxtlardasa kimlərinsə fitvasıyla ekranlardan ayağı kəsile Aygün Bəyləri deyirəm...

Bəli... Telman Adıgözəlov ayrı aləm idi. Güləndə ürəkdə gülən, güldürən, yan-yörəsindəkiləri bir an belə darıxmağa qoymayı ağılayandasa özgələrini qəm dəryasına qərq eləyən Telman... Hay səndən!.. Bəlkə də bəziləri üçün Telman cismən yoxdur, qeyb olub Amma mənim aləmində o, qısaca ömründə qazandığı tamaşaç məhəbbəti hesabına yaşayır, hələ də yaşayacaq. Və nə üçünsə həmiş onun haqqında düşünəndə "Evləri köndələn yar"dakı rolu yadıma düşür Budur, Telman əynində ona çox yaraşan dəri paltó, boynunda Bak küləyinin yellətdiyi şərf, qaça-qaça sevgilisinin görüşünə gedir. Getmir süzür, uçur. Sevgilisi isə tək-cə bir azdan görüşəcəyi o qız deyil, sənətdi yaradıcılıqdı, canlandıracağı yeni-yeni obrazlardı. Və təbii ki, onu hər an hər saat səbrsizliklə gözləyən tamaşaçılardı. Zənnimcə onları görüşündən hələ çoxlu-çoxlu xatirələr, məqamlar yada düşəcək, Telmar Adıgözəlovu el-obanın xatirində daim yaşarı saxlayacaq. Beləcə, həmir televiziya filmindəki yürüşünlə yoluna davam elə, Telman. Yollarımız qovuşanacan! Hələlik...

17.03.2020
İsmayılı.